

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilainsäädännön muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Eduskunta ja ministeriöt

Yleiset huomiot esityksestä

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja lausuu kantanaan seuraavaa.

Kaupan liitto kannattaa kansallisen avoimuusrekisterin perustamista. On tärkeää, että Suomeen luodaan avoimuusrekisteri, joka tukee avointa edunvalvontaa ja demokraattista päätöksentekoprosessia.

Avoimuusrekisterin soveltamisala

Yksi keskeinen perustelu avoimuusrekisterin luomiselle on avata, millaisia edunvalvontaintressejä julkisen vallan käyttöön valtion tasolla liittyy. Keskeisintä on kuitenkin lainsäädännöllisen jalanjäljen avaaminen. Kaupan liitto katsoo aiemman kantansa mukaisesti, että avoimuusrekisterin soveltamisala tulisi eduskuntaan ja ministeriöihin.

Soveltamisalan ulottamista valtion virastoihin emme pidä ainakaan alkuvaiheessa tarpeellisenä, koska tämä on omiaan lisäämään huomattavasti edunvalvontatoimijoiden hallinnollista taakkaa,

vaikkei rekisterin toimivuudesta tai hyödyllisyydestä ole vielä takeita eikä mahdollisista käytännön toimintaan liittyvistä haasteista tietoa. Vasta, kun näistä seikoista on kertynyt riittävästi kokemusta, olisi perusteltua selvittää soveltamisalan ulottamista valtion virastoihin.

Muita huomioita avoimuusrekisterilaista

Avoimuusrekisterin piiriin kuuluva toiminta ja toimijat on rajattu tasapainoisesti sisällyttämällä ilmoitusvelvollisuuden piiriin vain pitkäjänteinen tai suunnitelmallinen vaikuttaminen. Erityisesti pienten yritysten, edunvalvontaorganisaatioiden ja kansalaisjärjestöjen näkökulmasta liian tiukka ilmoitusvelvollisuus ja siihen liittyvä hallinnollinen taakka voisivat vähentää halukkuutta osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kysymystä on arvioitu mietintöluonnoksessa läpikotaisesti, mitä pidämme erittäin tervetulleena.

Vaikka yhtäältä pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen sekä toisaalta satunnaisen ja pienimuotoisen vaikuttamisen rajanvetoa on avattu mietintöluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa, käytännössä ne jättävät jonkin verran tulkinnanvaraa. Erityisesti, jos valtion virastot kuuluvat soveltamisalaan, voi yritykselle olla haastavaa arvioida, liittyykö yhteydenpitoon kytkös liiketoimintaan tai toimialaan liittyvään päätöksentekoon vai onko kyse tavanomaisesta asioinnista viranomaisessa.

Ilmoitusvelvollisuuden selkeän määrittelyn ohella tärkeätä on, että erilaisia toimijoita kohdellaan yhdenvertaisesti. Monet yritykset ja yhteisöt nojaavat ammattimaista neuvontaa tarjoavien vaikuttajaviestintätoimistojen ja konsulttien palveluihin. Tätä taustaa vasten voidaan kyseenalaistaa vaikuttamistoiminnan neuvontaan liitetty velvollisuus ilmoittaa sellaisetkin asiakkuudet ja "muun neuvonnan aiheet", joissa kyse on puhtaasti taustoittavasta neuvonnasta eikä toimintaan liitty yhteydenpitoa päättäjiin.

Ehdotettuun ratkaisuun sisältyy riski kahdenkertaisesta raportoinnista. Mietinnössä tulisi selventää, täytyykö sekä asiakkaan että yhteydenpitoon osallistuvan neuvonantajan ilmoittaa yhteydenpidosta, jos molempien tai vain toisen edustajat osallistuvat esimerkiksi tapaamisiin. Perusteltua olisi, että vain toinen osapuolista raportoi yhteydenpidosta.

Samoin asiakkaat, jotka saamansa neuvonnan perusteella ryhtyvät yhteydenpitoon itsenäisesti, ovat velvollisia ilmoittamaan tästä, koska vaikuttamistoiminnan neuvonnan palveluita pidetään mietintöluonnoksen mukaan osoituksena pitkäjänteisestä tai suunnitelmallisesta toiminnasta. Päällekkäisyyksien välttämiseksi olisi syytä todeta selkeästi, että raportointivelvollisuus on tällöinkin vain yhdellä osapuolella.

Avoimuusrekisteriin sisällytettäväksi esitetyt perustiedot antavat tarpeelliset ja samalla riittävät tiedot ilmoitusvelvollisista. Sen sijaan toimintailmoitukseen sisältyvät tiedot vaikuttamistoiminnasta vaikuttavat tarpeettoman yksityiskohtaisilta. Vaikka yhteydenpidon kohteet ja teemat on asianmukaista ilmoittaa, ei pääasiallisten yhteydenpitotapojen raportointi näkemyksemme mukaan tuo lisäarvoa vaikuttamistoiminnan läpinäkyvyyteen.

Henkilö- ja rahallisten resurssien raportoimista suuruusluokittain pidämme toimivana ratkaisuna, koska yksityiskohtaisten resurssien määrittäminen olisi haastavaa jopa päätoimisesti vaikuttamistoimintaa harjoittavissa organisaatioissa.

Avoimuusrekisterin vaatima raportointi kasvattaa väistämättä yritysten, yhdistysten ja muiden organisaatioiden hallinnollista taakkaa, mikä on tuotu esille myös mietintöluonnoksen vaikutusarvioinnissa. Samalla on tiedossa, että myös monet pitkäjänteistä ja suunnitelmallista vaikuttamista harjoittavat organisaatiot toimivat hyvin pienillä resursseilla ja niiden päivittäistoiminta on yhden henkilön harteilla.

Tätä taustaa vasten esitämme harkittavaksi, onko toimintailmoitusta tarpeellista vaatia tehtäväksi kahdesti vuodessa ainakaan pienimpien toimijoiden kohdalla. Kun otetaan huomioon, että lainsäädäntö- ja muiden viranomaisprosessien kesto lasketaan usein vuosissa, voisi kerran vuodessa tapahtuva raportointi olla riittävää.

On olennaista, että etenkin alkuvaiheessa toimijoille on tarjolla riittävästi neuvontaa ja tukea sen arvioimiseen, täyttyvätkö rekisteröinnin ja ilmoitus-velvollisuuden kriteerit näiden kohdalla. Tämän vuoksi pidämme hyvänä, että ohjaus ja neuvonta on säädetty rekisteriviranomaisen velvollisuudeksi.

Kunnioitavasti

KAUPAN LIITTO

Mari Kiviniemi
toimitusjohtaja

Kallio Ilari
Kaupan liitto ry